

Når pasienten ikke forstår

ELLEN BEATE DYVI

Helsekompetanse er et nytt begrep og et aktuelt tema for tannleger. Det handler om personers ferdigheter, kunnskap og motivasjon til å få tilgang til, forstå, vurdere og anvende helseinformasjon. Helsedirektoratets rapport fra 2021 viser at en av tre nordmenn har lav helsekompetanse (Tidende nr. 2, 2021: <https://www.tannlegetidende.no/i/2021/2/m-2640>)

Den nye nasjonale forskriften om tannlegeutdanning fastslår at fremtidens tannleger skal ha kunnskap om begrepet helsekompetanse, og hvordan variasjoner i helsekompetanse påvirker ulike pasient- og brukergruppers sykdomshåndtering, mestring og egenomsorg. Foredraget til førsteamanuensis Linda Stein (Uit) tok for seg hvilke implikasjoner pasienter og pårørende med lav helsekompetanse har for tannhelsepersonell, og hvordan man kan møte disse pasientene i praksis.

Mennesker har ulik evne til å få tak i, tolke, forstå og bruke helseinformasjon. Det er en flom av helsepåstander i samfunnet. Behovet for å forstå og kritisk vurdere helseinformasjon har økt. Helsepersonell konkurrerer med stadig flere om at nettopp deres budskap skal bli hørt.

33 prosent av befolkningen har problemer med å få tak i, forstå, tolke og bruke helseinformasjon.

Helsekompetanse er viktig for å: finne og bruke helsetjenester på en hensiktsmessig måte; tolke og bruke skriftlig informasjon; forstå hva helsepersonell sier og for å være aktivt deltagende som pasient eller pårørende.

Disposisjon for mangelfull helsekompetanse: sterk sosial gradient, sosioøkonomisk status; individer som ikke har fullført videregående utdanning; personer med økonomiske utfordringer; utlendinger; personer med kronisk sykdom; personer over 75 år.

Linda Stein snakket blant annet om hvorfor helseinformasjon på internett kan være vanskelig å forholde seg til.

Helsekompetanse i den norske befolkningen: Over halvparten kan ikke nok om å finne frem i helsevesenet. Fire av ti synes det er vanskelig å vurdere fordeler og ulemper ved ulike behandlinger. En av fire vet for lite om hvordan de skal forebygge sykdom. Halvparten synes det er vanskelig å vurdere helseinformasjon fra massemediene.

Kommunikasjonsutfordringer på tannklinikken

Utfordringene Linda Stein nevnte er: Konteksten er ikke optimal. Tannhelsepersonell sjekker ikke om pasienten har forstått informasjonen. Pasienter vil ikke avsløre overfor fagfolk at de ikke har forstått. Mange av de som har lav helsekompetanse er ikke selv klar over at de har dette problemet. Tannhelsepersonell setter ikke av nok tid.

Det hjelper hvis en praktiserer aktiv lytting. Snakk et enkelt språk uten vanskelige ord. Bruk åpne spørsmål, unngå de som gir ja/nei-svar. Gi informasjon stegvis, og i passe mengde.

Ta i bruk visuelle hjelpemidler: Bruk modeller, plakater, røntgenbilder og fotografier som supplement til det som sies. Videoer, apper og nettsider er ofte tilpasset spesifikke målgrupper.

Stein minnet også om at TKMidt har overtatt ansvaret for brosjyrene som Norsk tannvern tidligere sto for.

Forklare eller demonstrere kan være virkningsfullt. Be pasienten gjenta budskapet. Forsikre deg om at pasienten har forstått.

Hvorfor bruke tid på å forklare?

Pasienten har en lovfestet rett til tilpasset informasjon. Informert samtykke og reell deltakelse i beslutninger. God pasientkommunikasjon kan forebygge pasientklager til Helsetilsynet, øke pasienttilfredsheten og sikre et godt omdømme for tannhelsetjenesten, klinikken og profesjonen.

Stein viste til regjeringens Strategi for å øke helsekompetansen i befolkningen 2019–2023, for den som vil lese mer om temaet. Og hun anbefalte Tiril Willumsens bok *Odontologisk psykologi* for den som ønsker å lære mer.

**ARTINORWAY
GRUPPEN**
Formidling og norsk produksjon av tannteknikk

Vi ønsker nye og gamle
kunder en riktig
Gledelig jul

Vær med i trekkingen
av en Sonos Høytaler

Besøk vår Facebook side, klikk på liker og send oss en melding med kodeord **God Jul 2021**.
Trekking av en heldig vinner skjer på julaften.

Også i år støtter Artinorway Fattighuset sitt prosjekt, om å bedre tannhelsen for fattige, ved å gi 15 tanntekniske arbeidere, gratis.

Les mer om oss på www.artinorway.no, eller følg oss på /artinorway #artinorwaygruppen